

Folkhälsomyndigheten

Konsekvensutredning av Folkhälsomyndighetens föreskrifter om krav för att få användningstillstånd för vissa bekämpningsmedel

Inledning

Den här konsekvensutredningen avser framtagandet av nya föreskrifter om krav för att få användningstillstånd för vissa bekämpningsmedel. I korthet föreslår vi att nya föreskrifter tas fram, som kompletterar och preciserar kraven i gällande lag och förordning som reglerar användningen av bekämpningsmedel inom de användningsområden som Folkhälsomyndigheten ansvarar för.

Konsekvensutredningen anger konsekvenserna av förslaget till nya föreskrifter för de företag som använder bekämpningsmedel och kommunala tillsynsmyndigheter. Konsekvensutredningen fokuserar främst på det som är nytt i förslaget till nya föreskrifter jämfört med de nuvarande: Folkhälsomyndighetens föreskrifter (FoHMFS 2014:11) om tillstånd för användning av vissa bekämpningsmedel.

Det huvudsakliga syftet med att ta fram nya föreskrifter är att krav ska regleras i enlighet med aktuell lagstiftning vid Folkhälsomyndighetens tillståndsprövning. De nuvarande föreskrifterna är meddelade med stöd av bemyndiganden i förordningar som är upphävda, och de behöver därför ersättas med nya. Genom att förslaget till nya föreskrifter speglar den aktuella lagstiftningen bedömer vi att reglerna blir enklare att förstå och mer logiska i förhållande till förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel (nedan benämnd bekämpningsmedelsförordningen).

Ett förslag till nya föreskrifter remitterades 1 augusti 2024, men mot bakgrund av inkomna synpunkter beslutade Folkhälsomyndigheten att justera förslaget och remittera på nytt. Synpunkterna handlade om att vi hade valt att dela upp bekämpningsmedel inom våra användningsområden med bokstavsbeteckningarna So och SoX. I de föreskrifter som vi nu remitterar föreslår vi att bokstavsbeteckningarna So och SoX ersätts med beteckningar som beskriver bekämpningsmedel med olika krav på kunskap:

- Bekämpningsmedel med kunskapskrav (tidigare So)
- Bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav (tidigare SoX)

Dessutom har vi genomfört vissa redaktionella ändringar.

Problembeskrivning och vad Folkhälsomyndigheten vill uppnå

Bakgrund

Folkhälsomyndighetens föreskrifter (FoHMFS 2014:11) om tillstånd för användning av vissa bekämpningsmedel har setts över i syfte att dels anpassa föreskrifterna till bekämpningsmedelsförordningen, dels förtydliga vissa bestämmelser. Folkhälsomyndighetens nuvarande föreskrifter är meddelade med stöd av förordningar som nu är upphävda, och bekämpningsmedelsförordningen reglerar Folkhälsomyndighetens ansvar på ett annat sätt än tidigare förordningar. Vi bedömer därför att hela tillstånds- och utbildningsprocessen behöver ses över och anpassas till gällande lagstiftning. Vidare skiljer sig de tidigare bemyndigandena från nuvarande bemyndiganden när det gäller både behörighetsklasser och användningsområden.

Folkhälsomyndighetens utbildningar om användning av så kallade So- och SoX-medel har haft huvudsakligt fokus på biocidprodukter, även om tillstånden under vissa perioder även har omfattat växtskyddsmedel inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområde. Några separata utbildningar för växtskyddsmedelsanvändning har dock inte erbjudits. Anledningen är främst att det inte har funnits något växtskyddsmedel godkänt för det användningsområde som Folkhälsomyndigheten har ansvar för. I dagsläget finns det dock 9 växtskyddsmedel som är godkända för användning inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområde, det vill säga användning i och omkring lagerlokaler eller andra lagringsutrymmen. Detta ska jämföras med att det för närvarande är 169 biocidprodukter godkända inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområde för biocider.

Folkhälsomyndighetens ansvar och bemyndiganden avseende växtskyddsmedel och biocidprodukter

Folkhälsomyndigheten ansvarar för att handlägga ansökningar om användningstillstånd för växtskyddsmedel klass 1 och 2 i och omkring lagerlokaler och andra lagringsutrymmen, samt för biocidprodukter i bostäder och lokaler för allmänna ändamål (2 kap. 20 § punkt 2 och 3 kap. 16 § punkt 1 bekämpningsmedelsförordningen). Vidare ansvarar Folkhälsomyndigheten för att erbjuda utbildning när det gäller dessa användningsområden (2 kap. 11 § punkt 2 och 3 kap. 11 a § bekämpningsmedelsförordningen).

Folkhälsomyndigheten ansvarar även för tillsynsvägledning avseende bekämpningsmedel i den utsträckning frågorna omfattas av de användningstillstånd som myndigheten har beslutat om (3 kap. 4 a § miljötillsynsförordningen (2011:13)).

Folkhälsomyndighetens bemyndiganden avseende växtskyddsmedel finns i 2 kap. 17, 23 och 24 §§ bekämpningsmedelsförordningen, och är avgränsade till

användning i och omkring lagerlokaler eller andra lagringsutrymmen. De nuvarande bemyndigandena omfattar utöver växtskyddsmedel som hänförs till klass 1, även växtskyddsmedel i klass 2.

När det gäller biocidprodukter, klass 1, är de nuvarande bemyndigandena formulerade på liknande sätt som i den upphävda biocidförordningen och avser samma användningsområde, det vill säga åtgärder mot ohyra och skadedjur i bostäder och lokaler för allmänna ändamål enligt 9 kap. 9 § miljöbalken. Folkhälsomyndighetens bemyndiganden avseende biocidprodukter är i dag reglerade i 3 kap 13 och 18 §§ bekämpningsmedelsförordningen.

Vad Folkhälsomyndigheten vill uppnå

För att nå målet om en tydlig och rättssäker reglering av den yrkesmässiga användningen av växtskyddsmedel och biocidprodukter inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområden, föreslår vi att nya föreskrifter tas fram. De nya föreskrifterna ska komplettera och precisera kraven i gällande lag och förordning som reglerar användningen av bekämpningsmedel.

Förslagen – bakgrund och motivering

Bokstavsbeteckningarna So och SoX ersätts med bekämpningsmedel med kunskapskrav respektive bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav

2 § De växtskyddsmedel och biocidprodukter som anges på myndighetens webbplats benämns i dessa föreskrifter bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Övriga växtskyddsmedel och biocidprodukter benämns bekämpningsmedel med kunskapskrav.

Bakgrund och motivering till förslaget

Utifrån bland annat synpunkter från Kemikalieinspektionen har vi valt att ta bort bokstavsbeteckningarna So och SoX i förslaget till föreskrifterna. Vi föreslår istället en uppdelning i bekämpningsmedel med kunskapskrav respektive bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Bokstavsbeteckningarna So och SoX fanns fram till 2022 reglerat i Kemikalieinspektionens upphävda föreskrifter (KIFS 2008:3).

Kemikalieinspektionen använder i dagsläget bokstavsbeteckningar i sina beslut om godkännande av bekämpningsmedel och den uppdelningen finns också i deras nationella register för bekämpningsmedel. I dialog med Kemikalieinspektionen har det framgått att de använder bokstavsbeteckningarna som en service, och att beteckningarna saknar rättslig förankring. För att de nya föreskrifterna ska vara

hållbara framöver, såväl juridiskt som tekniskt, konstaterar vi därför att vi behöver ersätta bokstavsbeteckningarna So och SoX.

Vi bedömer dock att de två grupperna av bekämpningsmedel behöver särskiljas på ett tydligt sätt. Bekämpningsmedel som har beteckningen SoX utgör omfattande risker för människors hälsa och miljö, och behöver därför särregleras i förhållande till bekämpningsmedel som har beteckningen So. I dagsläget är det 11 bekämpningsmedel som har beteckningen SoX i bekämpningsmedelsregistret som godkända för användning inom de områden som Folkhälsomyndigheten ansvarar för.

För att illustrera vilka allvarliga risker som är förknippade med användning av dessa medel kan nämnas att 10 av dessa är märkta med bland annat faroangivelsen ”dödligt vid inandning” och klassas som akuttoxiska. Faroangivelser är standardiserade fraser som informerar om farliga egenskaper hos ett ämne eller en blandning. Standardiseringen framgår av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG (nedan kallad CLP-förordningen).

Vi bedömer att förslaget med beteckningarna kunskapskrav respektive särskilt omfattande kunskapskrav bäst speglar skillnaden mellan de två grupperna av bekämpningsmedel.

När det gäller 1. Bekämpningsmedel med kunskapskrav är utbildningskravet att de sökande genomgår en e-utbildning och får godkänt resultat på tillhörande kunskapsprov för att bli beviljade ett användningstillstånd.

När det gäller 2. Bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav är utbildningskravet att de sökande genomgår en fyra dagar lång fysisk utbildning med både en teoretisk och praktisk del.

Alternativa förslag

Ett alternativ till förslaget är att särskilja bekämpningsmedel som i dagsläget benämns SoX genom att i föreskrifterna beteckna dem som bekämpningsmedel som är gasformiga eller genererar gas. Därtill skulle vi då behöva ange att det finns bekämpningsmedel som inte är gasformiga eller genererar gas, men ändå fordrar den mer omfattande utbildningen. Det kan exempelvis lösas i en bilaga till föreskrifterna eller i en kursplan. Det som talar för en sådan lösning är att 10 av de 11 bekämpningsmedel som är godkända för användning inom de områden som Folkhälsomyndighetens ansvarar för är gasformiga eller gasgenererande.

Teknikneutrala beteckningar är att föredra

Skälet till att vi inte har valt att gå vidare med ett sådant förslag är att vi vill att föreskrifterna ska ha en teknikneutral utformning. En sådan lösning r också i linje med de synpunkter som har framkommit i samråd med såväl andra myndigheter

som företag inom branschen. Förslaget att använda beteckningen gasformiga eller gasgenererande bekämpningsmedel skulle också kräva att vi behöver ha en lösning för de bekämpningsmedel som inte motsvarar den beskrivningen, men ändå medför samma allvarliga risker och fordrar den mer omfattande utbildningen. Vi bedömer att det alternativet medför en viss otydlighet för användaren och att det är mer användarvänligt att konsekvent ange samtliga bekämpningsmedel som kräver särskilt omfattande kunskapskrav i ett och samma dokument.

Ett ytterligare argument för att beteckningen gasformiga eller gasgenererande bekämpningsmedel är en mindre fördelaktig lösning, är de uppenbara svårigheterna att förutse framtidens teknikutveckling.

Bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav anges på Folkhälsomyndighetens webbplats

2 § De växtskyddsmedel och biocidprodukter som anges på Folkhälsomyndighetens webbplats benämns i dessa föreskrifter bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Övriga växtskyddsmedel och biocidprodukter benämns bekämpningsmedel med kunskapskrav.

Bakgrund och motivering till förslaget

Vi föreslår att de bekämpningsmedel som kräver särskilt omfattande kunskapskrav anges på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Vi bedömer att det underlättar för användarna om de kan gå till webbplatsen för att ta reda på om produkten som de tänker använda kräver ett användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav. Även kursplanerna kommer att finnas tillgängliga på webbplatsen.

Vi bedömer dessutom att det är en rimlig arbetsbörda för Folkhälsomyndigheten att kontinuerligt stämma av den egna listan mot Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister. I dagsläget är 11 bekämpningsmedel med bokstavs-beteckningen SoX i Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister godkända för användning inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområden.

Alternativa förslag

Ett alternativt förslag är att ange bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav i en bilaga till de nya föreskrifterna. Fördelen med en sådan lösning är att uppräkningslistan av bekämpningsmedel, vars syfte är att styra vilket kunskapskrav det är fråga om, är juridiskt förankrad i den författning som reglerar den utbildning och det tillstånd som krävs.

Nackdelen med att ange bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav i en bilaga till de nya föreskrifterna är, att det innebär en mer omfattande och tidskrävande administrativ beslutsprocess att ändra i en bilaga till föreskrifterna.

Vår samlade bedömning är att nackdelarna överväger fördelarna, och vi väljer därför att inte gå vidare med detta förslag.

Reglering av Folkhälsomyndighetens utbildningar

3 § Den som ska använda bekämpningsmedel med kunskapskrav ska ha genomfört Folkhälsomyndighetens grundutbildning och kunskapsprov med godkänt resultat.

4 § Den som ska använda bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav ska ha genomfört Folkhälsomyndighetens vidareutbildning och kunskapsprov med godkänt resultat.

Bakgrund och motivering till förslaget

Vi föreslår två paragrafer om att sökande behöver genomgå våra utbildningar som ett led i ansökan om att få användningstillstånd. Förslagen innebär att grundutbildningen avser användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav och på motsvarande sätt att vidareutbildningen avser användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Av 2 kap. 11 § och 3 kap. 11 a § punkt 1 bekämpningsmedelsförordningen framgår att Folkhälsomyndigheten ska erbjuda utbildning som ger den särskilda kunskap som avses i 2 kap. 11 § respektive 3 kap. 11 a § bekämpningsmedelsförordningen. När det gäller växtskyddsmedel anges att Folkhälsomyndigheten ska erbjuda grund- och vidareutbildning, men det finns ingen närmare beskrivning av dessa beteckningar i förordningen. Vad gäller biocidprodukter finns det krav på att Folkhälsomyndigheten ska erbjuda en utbildning, men inget krav på grund- och vidareutbildning.

Utifrån bemyndigandet för biocidprodukter i 3 kap. 13 § bekämpningsmedelsförordningen bedömer vi dock att det inte finns något hinder för att utbildningar som avser användning av biocidprodukter också utformas som grund- och vidareutbildningar. Vi bedömer också att det inte finns något hinder för att erbjuda kombinerade utbildningar. Av bemyndigandet i 3 kap. 18 § bekämpningsmedelsförordningen framgår nämligen att Folkhälsomyndigheten får meddela närmare föreskrifter om förutsättningar för att ge ett användningstillstånd, och att föreskrifterna får innehålla krav på att användaren ska ha genomgått en särskild utbildning. Förslagen innebär att vi kan fortsätta erbjuda kombinerade utbildningar som avser såväl användning av växtskyddsmedel som biocidprodukter.

Som anges i avsnitt 2.1 föreslås beteckningarna bekämpningsmedel med kunskapskrav och bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav ersätta So respektive SoX. En vidareutbildning kan både ha en repeterande och

fördjupande karaktär. Vårt förslag är därför att grundutbildningen ska avse användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav och att vidareutbildning ska avse användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Alternativa förslag

Ett alternativ till vårt förslag är att grundutbildningen erbjuds till de som ansöker om användningstillstånd för första gången, och att vidareutbildningen erbjuds till de som vill förnya sitt användningstillstånd.

Ett liknande upplägg finns i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:35) om behörighet att använda växtskyddsmedel och i Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2022:3) om bekämpningsmedel. Skälet till att vi har valt att inte gå vidare med en sådan lösning är uppdelningen mellan bekämpningsmedel med kunskapskrav och bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav, och som är knuten till vår tillståndshantering. Vi bedömer därför att det är mer lämpligt att förordningens begrepp grund- och vidareutbildning ska spegla omfattningen av kunskapskraven för respektive kategori av bekämpningsmedel.

Ett ytterligare skäl att vi har valt att inte gå vidare med det här alternativet är att vi i så fall hade behövt ha två grundutbildningar, en för användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav och en för användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav, samt två vidareutbildningar med motsvarande upplägg. Vi bedömer att det inte finns skäl att anpassa utbildningen beroende på om en sökande vill förnya sitt användningstillstånd eller ansöker om det för första gången, alternativt haft ett uppehåll sedan hans senaste användningstillstånd upphörde att gälla. Vi bedömer att den sökande i sådana fall behöver gå om samma utbildning igen.

Kunskapskraven i utbildningarna anges i kursplanerna och inte i föreskrifterna

Bakgrund och motivering till förslaget

Vi föreslår att kunskapskraven och innehållet i utbildningarna preciseras i separata kursplaner som Folkhälsomyndigheten tar fram.

I bekämpningsmedelsförordningen framgår att den centrala myndigheten inom sitt respektive ansvarsområde får meddela föreskrifter om vilken kunskap som krävs av den som ska använda bekämpningsmedlen (2 kap. 23 § och 3 kap. 13 § bekämpningsmedelsförordningen).

I nuvarande föreskrifter finns en beskrivning av vad den sökande ska kunna efter att ha genomfört en av Folkhälsomyndighetens utbildningar. Beskrivningen utgör grunden för hur utbildningarna ska utformas. Av 2 kap. 12 § bekämpningsmedelsförordningen framgår att den centrala myndighet som erbjuder utbildningen ska genomföra den i enlighet med den beslutade kursplanen. Med anledning av det kravet, och i övrigt mot bakgrund av att lagstiftningens krav på

utbildningens innehåll kan förändras över tid, bedömer vi att det är mer praktiskt att reglera utbildningens innehåll i kursplaner och inte i föreskrifter.

En sådan lösning bör innebära att Folkhälsomyndigheten med kortare varsel och mer tidseffektivt kan justera utbildningen efter förändrade behov i omvärlden och målgruppen.

Alternativa förslag

Ett alternativt förslag är att precisera kunskapskraven i föreskrifterna och att där mer i detalj ange vad den sökande bör kunna efter utbildningen och kunskapsprovet. Vi bedömer dock att en sådan bestämmelse fyller en begränsad funktion, eftersom kunskapsmål endast kan beskrivas på ett kortfattat och generellt sätt i föreskrifter.

Vi ser tre möjliga risker med det här alternativet:

- En sådan kortfattad och generell beskrivning kan tolkas på olika sätt, och då faller ett av de huvudsakliga syftena med föreskrifter, nämligen att främja en enhetlig bedömning.
- Det är resurskrävande att ändra i föreskrifter om och när kunskapskraven och utbildningarnas innehåll ändras i lagar eller förordningar.
- Även kunskapsläget inom bekämpningsmedelsområdet kan förändras över tid.

Vår samlade bedömning är att nackdelarna med detta alternativa förslag överväger fördelarna, och väljer därför att inte gå vidare med förslaget.

Giltighetstiden för användningstillståndet

12 § Ett användningstillstånd gäller i fem år.

Bakgrund och motivering till förslaget

Den föreslagna regleringen om användningstillståndets giltighetstid på fem år bygger på vår bedömning att de sökande behöver genomgå en utbildning vart femte år för att upprätthålla tillräckliga kunskaper för att använda bekämpningsmedel. I Folkhälsomyndighetens nuvarande föreskrifter finns ingen motsvarighet till utbildningsbevis, men giltighetstiden för användningstillstånden är fem år. Av bekämpningsmedelsförordningen framgår att Folkhälsomyndigheten får utfärda föreskrifter om användningstillståndets giltighetstid (2 kap. 17 § och 3 kap. 18 § punkt 2 bekämpningsmedelsförordningen).

Av föreskrifter från Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen framgår att båda myndigheterna har valt att reglera giltighetstiden för såväl utbildningsbevis som användningstillstånd till fem år, även om deras reglering skiljer sig från vårt förslag i och med de bland annat valt att införa så kallade kurssäsonger.

I samband med att vårt tidigare förslag remitterades framkom inga synpunkter på den föreslagna giltighetstiden om fem år. Det har heller inte framkommit omständigheter i samband med tillsyn om att giltighetstiden borde ändras. Vår bedömning är därför att giltighetstiden för användningstillstånden fortsatt ska vara fem år.

Alternativa förslag

Ett alternativt förslag är att inte reglera giltighetstiden i föreskrift utan i stället ange giltighetstiden i enskilda beslut.

Vi bedömer dock att ett sådant förslag skulle bli otydligare för de sökande, men även i viss mån godtyckligt i och med att giltighetstiden inte skulle vara bestämd i författning. Vi anser dessutom att det finns skäl att reglera giltighetstiden på samma sätt som Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket. Vi har därför valt att inte gå vidare med detta alternativ.

Utbildningsbevis utfärdas även för utbildningar som avser biocidprodukter

5 § Ett utbildningsbevis utfärdas till den som genomfört Folkhälsomyndighetens grund- eller vidareutbildning med godkänt resultat på kunskapsprovet.

Bakgrund och motivering till förslaget

Enligt bekämpningsmedelsförordningen ska Folkhälsomyndigheten utfärda ett utbildningsbevis efter genomgången utbildning om växtskyddsmedel. Vi föreslår att utbildningsbeviset ska avse även biocidprodukter. Utöver att utbildningsbeviset styrker genomgången utbildning för användning av växtskyddsmedel, kommer det därmed också att styrka genomgången utbildning för användning av biocidprodukter. Det finns flera skäl till denna lösning.

Det huvudsakliga skälet är att Folkhälsomyndigheten i dagsläget, och för överskådlig framtid, kommer att erbjuda gemensamma utbildningar för växtskyddsmedel och biocidprodukter. Vi har valt det upplägget eftersom det är få växtskyddsmedel som är godkända inom våra användningsområden. Det blir därför mer resurseffektivt att erbjuda gemensamma utbildningar. I dagsläget är det enbart 9 växtskyddsmedel som är godkända inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområden, jämfört med 169 godkända biocidprodukter.

Ett annat skäl att utfärda utbildningsbevis för biocidprodukter är att det annars kan bli otydligt för den enskilda att enbart få utbildningsbevis för den del av utbildningen som avser växtskyddsmedel, trots att utbildningen och användningstillståndet också avser biocidprodukter.

Ett ytterligare skäl är att de sökande oftast vill ha behörighet att använda både växtskyddsmedel och biocidprodukter.

När det gäller biocidprodukter framgår det av 3 kap. 18 § bekämpningsmedelsförordningen att Folkhälsomyndigheten får meddela föreskrifter om förutsättningar för att ge ett tillstånd enligt 3 kap. 15 § bekämpningsmedelsförordningen, samt att föreskrifterna får innebära krav på att användaren ska ha genomgått en särskild utbildning. Utifrån hur bemyndigandet är formulerat bedömer vi att det finns förutsättningar att utfärda utbildningsbevis för utbildning som avser biocidprodukter, även om begreppet utbildningsbevis inte omnämns i 3 kap. bekämpningsmedelsförordningen.

Skulle det mot förmodan finnas skäl att dela upp utbildningarna mellan användning av växtskyddsmedel och biocidprodukter innebär vårt förslag att det fortfarande är möjligt att utfärda ett utbildningsbevis för respektive utbildning.

Alternativa förslag

Ett alternativt förslag är att inte införa samma bestämmelse om utbildningsbevis för biocidprodukter som för växtskyddsmedel.

En konsekvens av det skulle bli att det blir otydligt för den enskilde, eftersom utbildningarna avser användning av både biocidprodukter och växtskyddsmedel, och vid en sådan lösning skulle hen enbart få utbildningsbevis för den ena delen av utbildningen som avser växtskyddsmedel.

En annan konsekvens skulle bli att Folkhälsomyndigheten i så fall skulle behöva hantera två sorters underlag för en och samma utbildning: dels utbildningsbevis, dels någon form av underlag för delen som gäller biocidprodukter. Vi har därför valt att inte gå vidare med det alternativa förslaget.

Kravet på arbetslivserfarenhet för användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav (So) tas bort

Bakgrund och motivering till förslaget

Vi föreslår att de nya föreskrifterna inte ska innehålla något krav på arbetslivserfarenhet när det gäller användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav.

I Folkhälsomyndighetens nuvarande föreskrifter finns krav på att den som söker tillstånd för användning av så kallade 1 So-medel ska ha erfarenhet av praktiskt bekämpningsarbete med de slag av bekämpningsmedel som tillståndet avser. Erfarenheten ska den sökande ha fått under ledning av en behörig tillståndshavare eller annan sakkunnig.

Vi bedömer att det är svårt att motivera ett krav på erfarenhet när den sökande för första gången vill få tillträde till yrkesmässig användning av tillståndspliktiga bekämpningsmedel. Vidare bedömer vi att ett sådant krav medför en missgynnsam konkurrenssituation för de företagare eller anställda som inte har tillgång till

behörig personal eller annan sakkunnig som kan handleda dem innan de har tillstånd att arbeta med tillståndspliktiga bekämpningsmedel.

Kravet på erfarenhet skulle kunna försvåra för småföretagare och anställda på mindre företag att uppfylla tillståndskraven, och därmed också möjligheten för dem att få tillträde till sådan tillståndspliktig yrkesverksamhet. Det är inte heller rimligt att anta att till exempel en egenföretagare, som vill arbeta och etablera sig inom skadedjursbranschen, har möjlighet att praktisera mot liten eller ingen ekonomisk ersättning hos andra företag där det finns sådana behöriga handledare.

Det är antagligen inte heller intressant för de större företagen i branschen att utbilda personer eller andra företag som sedan ska bedriva konkurrerande verksamhet. Vi har därför gjort den sammantagna bedömningen, med beaktande av att praktisk erfarenhet i sig kan bidra till en säker hantering av hälso- och miljöfarliga bekämpningsmedel, att det inte är ändamålsenligt att behålla kravet på erfarenhet som ett formellt tillståndskrav för att få behörighet till yrket.

Alternativa förslag

Mot bakgrund av de resonemang som framkommit om att krav på arbetslivserfarenhet skulle vara ett oproportionerligt hinder för småföretagare och mindre aktörer i branschen, bedömer vi att det inte finns några relevanta alternativa förslag att gå vidare med.

Krav på arbetslivserfarenhet för användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav (SoX) behålls

11 § Den som ansöker om ett användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav ska bifoga ett intyg till ansökan som styrker att den sökande har utfört arbete som krävt användningstillstånd utfärdat av Folkhälsomyndigheten. Arbetslivserfarenheten får inte vara äldre än två år vid det datum då ansökan kommer in till Folkhälsomyndigheten.

Intyget ska därutöver innehålla de uppgifter som Folkhälsomyndigheten anvisar.

Om det finns särskilda skäl kan den sökande beviljas dispens från kravet på

Bakgrund och motivering till förslaget

När det gäller ansökan om användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav, föreslår vi att kravet på arbetslivserfarenhet ska behållas. Förslaget innebär dock att vi preciserar kravet genom att ange att erfarenheten ska ha förvärvats under de senaste två åren och ha avsett arbete som krävt användningstillstånd utfärdat av Folkhälsomyndigheten.

Användningstillståndet kan avse bekämpningsmedel med kunskapskrav eller bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav. Vi lägger även till en regel om att intyget ska innehålla de uppgifter som Folkhälsomyndigheten anvisar.

Den praktiska erfarenheten kan bestå av användning av såväl tillståndspliktiga växtskyddsmedel som biocidprodukter inom Folkhälsomyndighetens ansvarsområden. Vidare kan den praktiska erfarenheten avse användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav eller med bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav eller båda.

När det gäller användningen av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav bedömer vi att kravet på arbetslivserfarenhet för att kunna få användningstillstånd inte leder till samma konkurrensmässiga snedvridningseffekter. Skälet till den bedömningen är att det krävs att de sökande sedan tidigare har ett giltigt tillstånd för användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav eller med bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Vi föreslår även en möjlighet för Folkhälsomyndigheten att lämna dispens från kravet på arbetslivserfarenhet. Det kan exempelvis gälla situationer då en sökande har varit sjukskriven eller föräldraledig och därmed inte uppfyller kravet på att arbetslivserfarenheten inte ska vara äldre än två år.

Alternativa förslag

Vi ser att det finns två alternativ till vårt förslag: att precisera kravet och att inte införa något krav. Vi har dock valt att inte gå vidare med något av de alternativa förslagen.

Ett alternativt förslag är att precisera kravet ytterligare genom att införa ett krav på ett visst antal genomförda arbetstimmar. Vi bedömer dock att ett sådant krav kan bli svårt att uppfylla för de sökande, eftersom arbete med bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav vanligtvis inte utförs dagligen. En möjlighet är att ställa krav på en viss tidslängd, exempelvis att erfarenheten ska ha inneburit arbete med bekämpningsmedel under ett års tid. Nackdelen med en sådan lösning är att det kan vara svårt att kvalitetssäkra äktheten i sådana intyg.

Ett annat alternativt förslag är att inte införa något krav alls på arbetslivserfarenhet. Mot bakgrund av att användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav innebär omfattande hälsorisker för såväl användaren som omgivningen, bedömer vi dock att de sökande behöver ha viss erfarenhet sedan tidigare i syfte att säkerställa en säker och hållbar användning.

Krav på giltigt användningstillstånd för bekämpnings-medel med kunskapskrav (So) vid ansökan om användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav (SoX) behålls

10 § Den som ansöker om ett användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav för första gången ska ha ett giltigt användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav .

Användningstillståndet ska vara utfärdat minst ett år före det datum då ansökan kommer in till Folkhälsomyndigheten.

Bakgrund och motivering till förslaget

Syftet med att behålla kravet på ett användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav som har varit giltigt i ett år, är att säkerställa att det har gått en viss tid från det att den sökande fick sitt användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav, och därmed har haft förutsättningar att skaffa sig erfarenhet med att arbeta med bekämpningsmedel. Användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav är förknippat med mycket allvarliga risker för människors hälsa och miljön, och vi ser därför ett behov av att de sökande har erfarenhet innan de ges möjlighet att använda dessa bekämpningsmedel för första gången.

Vi ser dock enbart anledning att ställa detta krav när den sökande ansöker om användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav för första gången. Om den sökande vill förnya sitt tillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav finns det skäl att anta att den sökande på så vis förvärvat arbetslivserfarenhet med bekämpningsmedel. Kravet på arbetslivserfarenhet i 11 § gäller alltid, även vid förnyelse av användningstillstånd.

Alternativa förslag

Ett alternativ vore att inte ha ett krav på giltigt användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav. Ett argument för ett sådant alternativ är att kravet på arbetslivserfarenhet bör vara tillräckligt för att säkerställa att den sökande inte är för oerfaren när hen ansöker om att få använda bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Skälet till att vi inte gått vidare med detta förslag är att de sökande skulle kunna skaffa sig behörighet att använda bekämpningsmedel med kunskapskrav, och exempelvis redan efter en vecka ansöka om tillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav. Vi bedömer att en sådan begränsad arbetslivserfarenhet, inför användning av bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav skulle utgöra en alltför stor risk utifrån både användarens arbetsmiljö och skyddet för omgivningen.

Ett ytterligare skäl till att vi har valt att inte gå vidare med detta förslag är att bestämmelserna om arbetslivserfarenhet respektive giltigt användningstillstånd har olika syften. Kravet på arbetslivserfarenhet säkerställer att det inte går för lång tid sedan de sökande senast arbetade med bekämpningsmedel, såväl vid första gången personen ansöker som vid förnyelse av användningstillstånd. Kravet på ett giltigt användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav, utfärdat tidigast ett år tidigare, säkerställer att personen när den för första gången ansöker om bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav, har getts möjlighet att förvärva erfarenhet i minst ett år.

Ersätta föreskrifterna med annat styrmedel

Vi bedömer att det inte finns några alternativ till att reglera området annat än i föreskrifter, till exempel genom vägledning eller självreglering. Vägledning skulle inte i samma utsträckning ge den enhetlighet och förutsägbarhet som föreskrifter ger. Föreskrifter ger också Folkhälsomyndigheten möjlighet att genom rättsligt bindande bestämmelser mer detaljerat kontrollera förutsättningarna för tillståndsgivningen.

Om Folkhälsomyndigheten skulle använda sig av enbart vägledning, skulle bara bestämmelser i bekämpningsmedelsförordningen och övrig lagstiftning vara rättsligt bindande. Vi bedömer att dessa är alltför generella för att kunna säkerställa en säker och hållbar användning av tillståndspliktiga bekämpningsmedel genom självreglering. Det krävs styrmedel som är rättsligt bindande, eftersom det finns risk att efterlevnaden av exempelvis en vägledning annars skulle vara bristfällig. Mot bakgrund av de allvarliga risker som är förknippade med användning av bekämpningsmedel skulle en bristfällig efterlevnad kunna leda till ett försämrat skydd för människors hälsa och miljön.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att behålla nuvarande föreskrifter och inte ersätta dem med nya. Vi bedömer dock att det inte är ett alternativ av flera skäl.

Ett skäl är att regleringen fortsättningsvis skulle vara grundad på upphävda bemyndiganden. Dessutom är Folkhälsomyndighetens ansvar för tillståndsgivning förändrat i förhållande till den gamla lagstiftningen.

Att behålla nuvarande föreskrifter skulle även medföra svårigheter i den fortsatta handläggningen av användningstillstånd, eftersom regleringen i bekämpningsmedelsförordningen skiljer sig åt från den lagstiftning som föreskrifterna grundar sig på. Det har till exempel tillkommit ett krav på utbildningsbevis, samt att användningsområdet för växtskyddsmedel har ändrats.

Om nuvarande föreskrifter behålls innebär det att kravet på arbetslivserfarenhet för användning av bekämpningsmedel med bokstavsbeteckningen So (bekämpningsmedel med kunskapskrav) behålls. Det innebär därmed ingen lättnad för små företag.

Vilka berörs av de nya föreskrifterna

De som i första hand berörs av de föreslagna föreskrifterna är dels de företag som har anställda som utför bekämpningsarbete som kräver användningstillstånd inom de användningsområden som Folkhälsomyndigheten ansvarar för, dels kommunerna genom att de har tillsynsansvar över användning av bekämpningsmedel.

Samråd

Under arbetet med att ta fram föreskrifterna har Folkhälsomyndigheten haft samråd med företag som arbetar med skadedjursbekämpning. Vi har även haft samråd med Kemikalieinspektionen, Arbetsmiljöverket och Jordbruksverket.

Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser förslagen medför

Beskrivning av vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader

Att ansöka om tillstånd innebär främst administrativa kostnader för det företag där yrkesutövaren är anställd.

Förslaget innebär färre krav än i de befintliga föreskrifterna för den som ansöker om tillstånd för användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav (nuvarande So). Vi bedömer att det innebär en minskad administrativ kostnad, men även en ökad möjlighet att fler anställda kan ta del av utbildningen utan dessa krav. I dag är det exempelvis ett krav på ett dokument från en handledare eller arbetsgivare som intygar att den sökande har praktisk erfarenhet av arbete med de slag av bekämpningsmedel som det sökta tillståndet avser, samt har visat sig lämplig för sådant arbete.

Den genomsnittliga tiden för att skriva ett sådant intyg bedöms vara cirka en timme. Genomsnittlig medellön för en chef inom övrig servicenäring är enligt statistik från Statistiska centralbyrån mellan 45 000 och 54 000 kr per månad. Ungefärlig timlön (månadslön dividerat med 160 timmar) bedöms vara mellan 281 kronor och 338 kronor.

Ansökan om användningstillstånd görs av en fysisk person och vi har därför enbart ungefärlig statistik när det gäller fördelning av antalet sökande från olika företag. Statistiken baseras på företagsnamnet i den e-postadress som de sökande har angett. Av de 207 deltagarna i utbildning för bekämpningsmedel med bokstavsbeteckningen So under 2024 bedöms cirka 100 vara knutna till ett specifikt företag och cirka 50 till ett annat specifikt företag.

Med timlönen som anges ovan skulle vårt förslag göra att ett företag med cirka 100 deltagare under ett år skulle få minskade kostnader med mellan 28 100 kronor och 33 800 kr. Ett företag med cirka 50 deltagare under ett år skulle få minskade kostnader med mellan 14 000 kronor och 17 000 kronor.

De administrativa kostnaderna förknippade med att legitimera sig bedömer vi vara små. Vi bedömer också att de administrativa kostnaderna för tillståndskravet totalt sett inte kommer att öka jämfört med nuvarande reglering, i och med den

minskning i administrativa kostnader för företagen som borttagandet respektive förtydligandet av kraven på praktisk erfarenhet förväntas leda till.

De som ansöker om undantag från utbildningsbevis ska ange vilka särskilda skäl de har för detta. Vi bedömer att tid och kostnad för dessa ansökningar är desamma som företagen har i dag med att skriva ett intyg om praktisk erfarenhet. Om Folkhälsomyndigheten medger undantag från kravet på utbildningsbevis är det samtidigt en positiv konsekvens för det berörda företaget, eftersom yrkesutövaren kan vara fortsatt verksam utan uppehåll. Därmed kan företaget fortsatt generera intäkter från sina kunder

Beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen

De företag som påverkas av föreskriftsförslaget är främst företag vars anställda är verksamma inom företag med SNI-koden ”annan rengöring” (SNI Kod 81.290). Enligt SCB:s företagsregister fanns det 2024 sammanlagt 1 197 företag registrerade inom den berörda SNI-koden. Koden omfattar även andra företag inom fastighetsservice, till exempel städföretag.

Enligt branschaktörer består marknaden av ett landsomfattande företag med över 600 anställda. Därutöver finns det ytterligare ett större företag med över 200 anställda. Utöver dessa finns ett okänt antal mer lokala skadedjursbekämpare med betydligt färre anställda utspridda i landet. I dialog med branschaktörer och utifrån vilka företag som deltagit i Folkhälsomyndighetens bekämpningsmedelsutbildningar de senaste åren, bedömer vi att det sammanlagda antalet företag som träffas av förslaget är färre än 100.

Även om kraven är utställda på individnivå är det ändå rimligt att anta att kostnaden för kursavgiften faller på företagen, eftersom de i regel betalar utbildningen för sina anställda. Antagandet bekräftas av tidigare års utbildningar, där företag ofta har betalat utbildningen (över 80 procent betalades av företag).

Sammanlagt deltog 226 personer i utbildningar (inklusive kunskapsprov) under 2024. Vi bedömer att ungefär samma antal personer kan förväntas delta också kommande år. Deltagandet fördelade sig på Folkhälsomyndighetens nuvarande utbildningar så här:

- Utbildning för bekämpningsmedel med bokstavsbeteckningen So: 207 stycken deltagare
- Utbildning för bekämpningsmedel med bokstavsbeteckningen SoX: 19 stycken

Beskrivning av i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen

För att förhindra att föreskrifterna medför en missgynnsam konkurrenssituation för mindre företag och egenföretagare föreslår vi att kravet på praktisk erfarenhet av

användning av bekämpningsmedel med kunskapskrav (So) tas bort. Vi bedömer att förslaget medför enbart förbättrade konkurrensförhållanden.

Beskrivning av hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen

I jämförelse med nuvarande föreskrifter bedömer vi att huvudförslaget kommer att medföra vissa förändringar i kostnader för enskilda yrkesutövare och företag.

Det kan inte uteslutas att Folkhälsomyndigheten kan komma att behöva köpa in kvalificerade föreläsare till utökade eller nya kursmoment om fler växtskyddsmedel godkänns för användning inom myndighetens ansvarsområde. Det är dock möjligt att det går att få tag i kvalificerade resurser för en liten eller ingen kostnad, till exempel genom myndighetssamarbete. Om avgiften för utbildningen höjs, påverkas de företag som betalar sina anställdas utbildning och de enskilda yrkesutövare som betalar för deltagande i utbildningen. Folkhälsomyndigheten betalade under 2024 ut ett konsultarvode på 20 000 kronor exklusive moms för utförandet av utbildningen för SoX-medel, vilket ger en fingervisning om vilken kostnad ett sådant behov skulle kunna innebära. En eventuell avgiftshöjning för utbildningen utifrån detta prisexempel bedöms därmed bli endast marginell. I dag är avgiften för Folkhälsomyndighetens utbildning för SoX-medel 24 910 kronor exklusive moms.

Vi bedömer att en positiv aspekt av förslaget till nya föreskrifter är att gällande lagstiftning blir tydligare. Vi bedömer också att de föreslagna föreskrifterna kommer att innebära mer förutsägbarhet för företagen.

Beskrivning av om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning

Särskilda hänsyn har tagits till små företag och egenföretagare genom förslaget att ta bort kravet på arbetslivserfarenhet för att kunna få tillträde till att yrkesmässigt få använda tillståndspliktiga bekämpningsmedel.

Förslagens överensstämmelse med de skyldigheter som följer av EU-medlemskapet

Vi bedömer att huvudförslaget överensstämmer med och inte går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 är medlemsstaterna skyldiga att anmäla förslag till tekniska föreskrifter till kommissionen. Vi bedömer att föreskrifterna inte utgör sådana tekniska föreskrifter som ska anmälas enligt direktivet, eftersom de inte utgörs av eller hänvisar till tekniska specifikationer.

Kraven i föreskrifterna kan inte heller anses påverka varors sammansättning, natur eller saluföringen av dem på ett väsentligt sätt.

När tidigare förslag till föreskrifter remitterades 2024 framgick i yttrande från Kommerskollegium att myndigheten delade vår bedömning att föreskrifterna inte omfattas av anmälningsplikt enligt anmälningsdirektivet. Vi ser i dagsläget inga skäl att göra en annan bedömning.

Ikraftträdande och behovet av övergångsbestämmelser

Föreskrifterna föreslås träda i kraft 1 oktober 2025.

Övergångsbestämmelser

Kravet att de sökande ska ha ett giltigt användningstillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav när de första gången ansöker om användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav (10 §), innebär att övergångsbestämmelser behöver införas. Annars kan sökande som har beviljats användningstillstånd utifrån de nu gällande föreskrifterna inte ansöka om användningstillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Vi föreslår därför övergångsbestämmelser som reglerar att användningstillstånd som har beslutats enligt de äldre föreskrifterna Folkhälsomyndighetens föreskrifter om tillstånd för användning av vissa bekämpningsmedel (FoHMFS 2014:11) fortsätter att gälla enligt den giltighetstid som följer av tillståndet. Vidare föreslår vi övergångsbestämmelser som anger att tillstånd för bekämpningsmedel med tilläggsbeteckningen So och tillstånd med bokstavsbeteckningen SoX har samma giltighet som tillstånd för bekämpningsmedel med kunskapskrav respektive tillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav.

Informationsinsatser

Om förslaget till nya föreskrifter träder i kraft förväntas det medföra vissa förändringar för de som ansöker om användningstillstånd. Den främsta förändringen är att Folkhälsomyndigheten kommer att upphöra med att använda bokstavsbeteckningarna So och SoX. Detta kommer att kräva särskilda informationsinsatser. Ytterligare exempel är

- krav på att ansökan om användningstillstånd ska göras senast 90 dagar efter att utbildningsbeviset utfärdades
- preciserade krav när det gäller ansökan om tillstånd för bekämpningsmedel med särskilt omfattande kunskapskrav
- hänvisning till nya bestämmelser i besluten om användningstillstånd.

Folkhälsomyndigheten behöver därför uppdatera eller komplettera den information om reglerna som finns på webbplatsen, samt informera via sitt nyhetsbrev.

Uppföljning och utvärdering

Folkhälsomyndigheten avser att följa upp effekterna av de nya föreskrifterna. Vi uppskattar att vi cirka sex månader efter ikraftträdandet kommer att bjuda in branschföreträdare till ett samrådsmöte för att bland annat stämna av hur de har upplevt förändringarna i föreskrifterna, och om kommunikation som föregått de nya föreskrifterna har varit tillräcklig. Av vägledning från Tillväxtverket framgår exempelvis att myndigheter bör upprätta en uppföljningsrutin. Framtagande av en sådan rutin kommer att påbörjas cirka en månad efter att föreskrifterna trätt ikraft.

Folkhälsomyndigheten har, både under arbetet med att ta fram föreskrifterna och i det löpande arbetet med tillståndsgivning, noterat att det finns utmaningar med den nuvarande uppdelningen av utbildning och tillståndsgivning mellan flera olika myndigheter. Detta är något som vi avser att fortsätta föra dialog om tillsammans med de övriga centrala ansvariga myndigheterna. Avsikten är att identifiera förbättringsåtgärder i syfte att lagstiftningen och hanteringen av tillståndsansökningar ska bli mer ändamålsenlig för användarna och samtidigt upprätthålla skyddet för människors hälsa och miljön.